

LA DEMOCRASSÌA DIJ NÙMER

a seguita da pag. 1

I l'hai por èd finì ant èl minin dla polissia (di carabiné o dla vardia 'd finansa). Còs a na dislo chiel, i peuss avèj fiusa?».

I l'hai pro rèspondùje che chi ch'a l'ha n'idéja a dev èdcò avèj èl coragi èd sostenla an pùblich. Ma lorlì a saran-ne andàit a voté?

Esse democràtich a òbliga nen al coragi.

E antlora, giusta pér parlé 'd nùmer, dëdlà dij coragios ch'a l'han votà, vaire ch'a son coj ch'a son nen andàit a voté pér por? E coj ch'a son nen andàit pérchè a veulo nen na secession, ma mach dëstachesse da Roma con n'autonomia e 'n federalism genit? E coj ch'a vorerò si dëstachesse, ma a chérdo nen ant l'onestà dla Lega?

A sarlo tuti nùmer ch'a sàuterò fòra da 'n referendum bin fait e sensa mnasce, un referendum che nòst govern democràtich (?) as piya bin vardia d'organisé.

Contut na valutassion a truch e branca a peul porten-e a consideré che apopré na mità dla gent ch'a viv da coste part a 'n n'ha pro èd Roma e dij sò truschin.

As capiss che la componen dla "democrassìa

dij formagin" a l'é ancor gròssa, ma a l'é 'ncamin a calé a vista d'eu.

Tant pér ciairì, pér mi la "democrassìa dij formagin" a l'é cola componuda da le pérson-e ch'a dan sò vot an sla base dla pu-blissità televisiva o pér l'obediensa a n'idéologìa 'd partì ch'a esist pì nen (com'a l'han fàit coj ch'a l'han votà al Mugel) e nen ans la base 'd considerassion gropà a la vajantisa d'un programma second col ch'a dovrà esse 'l but èd na democrassìa genita.

E, pér finì con ij nùmer dla democrassìa, parlo-ma 'd Bertinòtti. Nò, nen èd sò partì e 'd soa pos-sision politica: costa a

sarla n'analisi ch'a ciame-rià tut n'articoli; i veuj parlé pròpi 'd Bertinòtti. Pérchè as sa che Bertinòtti, dëdlà 'd soe convinsion politiche, a l'ha la nòmina 'd pérson-a onesta e che, 'd conse-guensa, a soa denunzia dij redit as peul chérde. Ebin, Bertinòtti a l'ha onestament diciarà che l'autr ann a l'ha vagnà pì d'eutsent milion.

A l'é nen ch'a ven-a da na famija 'd finansie, a l'é nen ch'a fasa dë speculassion an borsa, a l'é nen che, a la finitiva, a l'abia d'autre arzorse; tut sempiaiment a l'ha a le spale n'onesta cariera d'an-piegà ant un sindacà e 'd fonsionari prima e 'd

secretari peui d'un partì ch'a l'ha apopré 'l terdes pér sent dij vot dj'italian, e a l'é tut. Na posission mach politica donca che l'autr ann a l'ha rendùje eutsent milion.

E fonsionari portaborse e passafeuj 'd sò partì, co-ma coj èd j'autri partì, a son nen a la limòsna. Prové a an-magineve lòn ch'an costa la gusaja ch'a dis èd rappresentene e 'd tué nòsti anteresse an nòm èd na democrassìa ch'a j'ampiniss le sacòce a lor e a n'arduv, nojàutri, a la fam! E 'dcò costi a son nùmer dla democrassìa. Nùmer da cangé. Ardì piemontèis.

Beppe Burzio

Bossi e soa armada

EL CONTRAPASS

Ès meis èl contrapass a l'é sgnor. Bin tre litre longhe e an-portante a son rivane da tre letor

passionà da le question che Assion Piemontèisa a àussa, an merit a la politica e a la coltura,

ch'a rësguardo nòsta te-ra. A son litre 'd letor nen mach passionà, ma 'dcò preparà e savant.

A son litre 'd cost tipo ch'an piásèria arseive tuti ij meis, pérchè a l'é mach con èl confront èd

j'ideje ch'as peul rivesse a d'arzultà utij pér nòsta gent. Sensa conté ch'a son litre coma coste ch'a

fan chérse 'l peis sossial èd nòst giornal.

B.B.

TENTASSION FOLCLORISTICHE E TÙA DLA LENGA

La riflession su nòsta lenga e soa tua a l'é, giustumant, n'aspet an-portant dèl giornal.

I vorerà di «èd nòst giornal» pérchè i penso che "Assion Piemontèisa" a sia l'única pubblicassion ch'a s'anteressa pér dabon èd lòn che, a rësguard dèl piemontèis, a m'anteressa a mi: lòn ch'a-i vant(rì)a fér pér la lenga. Ant l'últim nùmer (èd 9 dl'ann 4), l'articolo èd Claudi Re "Pér piásì parloma piemontèis" a l'ha fame vñi veuja d'di la mia. J'oservassion ch'i farai a veulo nen esse na critica a l'autor e gnanca al (cit) mond dij "piemontesista".

I penso mach che, forse, a-i sia dabzògn èdcò 'd critiche "da fòra" (da fòra dèl mond dij piemontesista) pér andé anans.

I dirai sùbit che 'l contñu dl'articolo a l'é bin anteressant. La stòria dl'origin èd "bagné 'l nas" i la savià nen, e gnanca che 'l bujì a l'é nen èl "lesso" italiano. Mè pro-

blema a l'é pitòst: lòn ch'a-i intra tut sossì con la tua dèl piemontèis? La rispòsta im la dago bele daspèrmi: dësfende 'l piemontèis a l'é 'dcò dësfendne la cultura, le tradission, ij proverbii, le manere 'd dì, e anans parèj. An sta manera i l'avroma trasformà na lenga ant un bel camp dë studi (pér ij sociologh e j'etnologh) e an folclòr (pér tuti j'autri), ma ij piemontèis d'ancheuj e 'd doman dèl piemontèis, giustumant, a voreran pròpi pì nen sentne parlé.

E, tant pér provoché, i gionto: la musica piemontèisa a sarà tan bela, ma a mi am piás motobin èd pì 'l "rock 'n' roll". Le poesie an piemontèis a son delissiose e ij concors literari a son an-portant, tant an-portant per la tua dla lenga che nòsti (nòsti!?) governant, ch'a-j piás esse "an prima linea" pér la cultura, chèich sòld a lo smon-o fin-a. Ma mi... mi i son mach si-gur èd na còsa: che s'i voroma pér dabon la fin dèl piemontèis la stra pì sigura e

drita a l'é pròpi cola 'd socé (an nòsta testa e peui an co-la dj'autri) èl piemontèis con èl "bel temp antich", èl mond èd na vira, le tradission, ij proverbii, le manere 'd dì, e anans parèj. An sta manera i l'avroma trasformà na lenga ant un bel camp dë studi (pér ij sociologh e j'etnologh) e an folclòr (pér tuti j'autri), ma ij piemontèis d'ancheuj e 'd doman dèl piemontèis, giustumant, a voreran pròpi pì nen sentne parlé.

I somma tuti pì che convint che 'l piemontèis a l'é na lenga (almeno lòn...), ma a vanta mai dësmentié che 'l piemontèis a l'é 'dcò un dialet, pér la sociolenghistica, pérchè a l'é considerà 'n dialet da coj ch'a lo parlo. E la literatura a-i intra pér gnente: èl provensal a l'ha na literatura motobin pì granda (? ndr.) che 'l piemontèis, ma a resta 'n dialet (sempe sociolenghisticamente). Pér contra 'l catalan a l'é na lenga, pérchè a l'é arconos-

sù coma na lenga da l'estat, ma, dzortut, dai catalan midem. E se nòst problema a l'é trasformé un dialèt ant na lenga (pér tuti, e nen mach pér noiàutri), a vanta avèj ciàr ij mojen pì giust, ma 'dcò ij but e le conseguense 'd nòsta assion.

A 'sta mira 'l dëscors as mës-cia con col dj'inissiativen da "porté anans" (coma ch'a diso j'italian): tutti i soma content èd la neuva lege regional (la n. 69 dèl 21 èd magg '97, tant pér capisse) Ma a vanta 'dcò fè bin atension a pensé che le le scòle a peulo esse la ciav pér cangé la situassion lenghi-stica d'ancheuj a pro dèl piemontèis.

L'esperienza an mostra che propon-e (ma 'dcò ampon-e) na lenga ant le scòle, fè consòsse soa literatura e via fòrt, a dà pòchi arzultà. Èl cas dj'irlandèis a l'é significativ: a l'era motobin pì parlà quand che l'Irlanda a l'era na colònia anglèisa che al di d'an-

cheuj. Pi l'estat as dasia da fé pér l'irlandèis è a 'mponia l'irlandèis ant le scòle, meno j'irlandèis a parlavo soa lenga. Un bel di a l'han capì che l'irlandèis a l'era socià, da j'irlandèis midem, con èl pas-sà e nen un passà dij pì bej: esse pòver, avèj nen pro 'd travaj, ma pì che pro 'd mas-nà, emigré e via fòrt.

E antlora tuti j'irlandèis a j'ero orgojoj èd soa lenga (èl simbol èd la nassion...), ma peui quand ch'as trattava 'd mostéjla ai fieuj, a-j parlavo an anglèis (a bzognèrà pro che almen lor a l'abio n'avni, nò...) Ancheuj meno dèl 10% dj'irlandèis a parla irlandèis coma prima lenga. L'arzigh a l'é pròpi col èd gropé passà e lenga. Mi i veuj che an Piemont as parla an piemontèis, ma un piemontèis d'avni, un piemontèis ch'a sàpia parlé 'd computer ant jufissi, e nen mach èd bocin ant le stale. E l'idéja che 'l piemontèis a sia na lenga mo-

derna a la da nen la scòla, gnanca s'i podèiso ampon-e 'l piemontèis, an-maginomse mach ij criji: «I vorereve pa ampon-e 'l piemontèis?» (As dëscheurvo tuti liberaj an si cas-sì, ma nì a mi n'ai mè a l'han mai ciama 'l pér-mess pér mostene l'italian e la matematica o ampinine la testa a fòrsa 'd Manzoni e Dante...).

Se le scòle a servo nen, la literatura gnanca, le legi parlomne nen, cosa ch'a resta? An resta d'avèj ciàr che dësfende na lenga a veul sempe dì spantié na lenga, e spantié na lenga a veul dì ch'a-i sarà n'autra lenga ch'a-i gionta. An nòst cas, spantié 'l piemontèis a l'é 'l midem che "strenze" l'italian. Èl bilinguism pér-fet a esist nen, coma situassion sossial stabil. I veuj nen dì ch'it salve 'l piemontèis mach s'it gave l'italian, ma che la conossensa 'd na lenga comséssia a l'é sempe relativa a la conos-

EL CANTON ÈD NATO

L'EURÒPA A RIJ PARÈJ

La piomba mortal

Un cioch partì a passa, 'd neuit, dëdnans al cam-posanto e an trovand la pòrta duverta a intra e a taca a giré da sì e da là.

Un bel moment a va a casché ant 'na tampa pronta pér na sepoltura e da lì, s-ciairand mach pì le stèie, a-j piya por e a taca a crije: Èl aiuto!... Aiuto!... "

N'aut cioch a lo sent a crije, a intra 'dcò chiel ant èl camposanto e, an rivand davzin a col ch'a cia-ma agiut, a varda ant la tampa e a-j dis: «Cò 't has? A l'han robate la cassia?»

Armedi militar

Un colonel dj'alpin, compagnà da 'n capitani, a va a visité ij malavi ant l'anférmeria dla caserma.

Èl batajon a l'é a le maneuvre e 'l colonel a veul rendre cont dl'espírit èd còrp dij malavi. A intra ant lë stansion, as férma tacà al prim let e a-j ciama al malavi:

«Ti, cosa ch'it l'has?»

L'alpin as buta setà, a fà 'l salut e a-j rèspond:

«Signor coronello, mi i l'hai le moròidi!»

«E che cure ch'at fan?»

«Doe vòlte al di am pituro 'l daré con la tintura d'òdio.»

«E che desideri ch'it l'has?»

«Èl mè desideri a l'é col èd varì an pressa pér andé a fè le maneuvre con ij mè camrada!»

«Brav alpin! Capitani, ch'a piya nòta! Pen-a che sto fieul a l'é varì, i-j doma quindes di 'd licensa.»

Èl colonel a va tacà al second let e 'dcò lì a-i è n'alpin ch'a l'ha le moròidi.

Èdò a chiel a-j pituro 'l daré doe vòlte al di con la tintura d'òdio e sò desideri a l'é col èd varì an pressa pér andé a le maneuvre.

A smija nè schers, ma tuti coj alpin a l'han le moròidi.

Mach l'ùltim, quand che 'l colonel a-j ciama cosa ch'a l'ha, a-j dis:

«Mi i l'hai tanta mal a la gola...»

«E che cure ch'at fan?»

«Am pituro la gola doe vòlte al di con la tintura d'òdio.»

«E tò desideri, col ch'a l'é?»

«Che pér mi a cangio 'd penel!»

Nato Canin

sensa (o ignoransa) èd n'autra lenga. Le situassion anté la trasformassion d'un dialet an lenga a l'ha avù bo neur a l'han comportà sempe na dimisussion dla co nosensa d'autra lenga.

Un dë sti cas a l'é col dël catalan an Èspanya. J'ultim dàit statistich èspagnol a diso pròpi che, da quand che 'l catalan e 'l basch a son dovrà regolarment co ma lenghe ant le rispetive region (ant èl cas dël basch a l'han fin-a dovrà anventé n'ortografia, che fin-a a pò chi ani andarera a-i j'era nen) la conossensa scolastica dl' "èspagnoul" a l'é calà. Se i-j pensoma, a l'é normal: se un a deuvra 'd pì 'l catalan (o 'l piemontèis, o 'l sicilian) a deuvra meno l'è spagnoul (o l'italian).

Un a peul fin-a esse contrari a "conosse 'd meno" l'è spagnoul (e quand ij piemontèis a l'han ancaminà a

dovré l'italian a j'ero 'd si gur contra i "perde" 'l piemontèis), ma j'arzultà 'd cost scars usagi dla lenga a lo pòrto a savejla meno bin. La prospetive che ij piemontèis dl'avni a sapio me no l'italian a mi am fà franch nen por. Ma, antlora, pérchè su "Assion Piemontèisa" minca tant i treu vo l'articol ch'a regreta che a la television a parlo itali an con acsan roman, o che an italian as deuvro sempe 'd pì 'd parole anglèise? Ant èl prim cas, pì ij piemontèis a sentiran parlé itali an con n'acsan fòravia pì a savran che l'italian a l'é na lenga straniera; ant èl second, se nòst but a l'é col dë spantié 'l piemontèis, tut lòn ch'a trasforma l'italian un pòch èd pì ant un dialet (a lo "strenz") an va bin. Quand ch'a veulo cissème e am ciama se 'l piemontèis a l'é na lenga o 'n dialet, mi i-

diso sempe: «un dialet, co ma l'italian». A-j fa pensé 'd pì che sti li a ciaciare tant a favor dël piemontèis. E l'italian a l'é già an chèich cas un dialet: ant le siense l'italian a l'é sempe meno dovrà, giustament it peule nen èscrive an italian se it veule ch'at lesò an America. Antlora i dovoma ciamesse se la liason fra la cultura tradissional e lenga a peul serve pér cangé la situassion sociolenghistica; e mia rèsposta a l'é nò! Al contrari, a peul fin-a esse contraria a j'anteresse dla lenga, pérchè a arfòrsa la liason fra lenga e passà e a sara 'l piemontèis ant na posission marginal, an lassand a l'italian tuta soa fòrsa. E, varda mach!, pròpi j'assion ch'a podriò cangé la relassion fra le lenghe an competition a son le pì combatùe da j'autorità. At proibisso nen èd dovré i

piemontèis o dë scrive an piemontèis ant ij liber. Ma scrivlo an sie stra? Na lenga, pérchè ch'a sia na lenga, a bzògna vèddla! I diso "vèddla" pérchè na lenga e soa posission ant la sosietà, al di d'ancheuj, a son gropà pì a j'eu che a j'origine. El piemontèis as ved nen, e donca a "esist" nen. Còsa ch'a vanta fè? La toponomastica a l'é na prima còsa, e cissé j'administrator pérchè a sgairo 'n pòch èd nòsti sòld pér èscrive ij nòm dìj pais an piemontèis; a l'é an-portant e, varda mach!, Roma a l'é nen tant contenta quand ch'a lo fan. A-i é mach un problema: che ij cartej a-j les mai gnun. Spantié la pubblicità an piemontèis, ad esempi con na diminussion an sla taja d'affision (ch'a l'é competenza dle Comun-e, e, donca, dij sindich)? Forse, as peul nen, a saria "anticostitutio-

nal" (a l'é quasi tut anti costituzional an Italia). Ma a vantria studiè costa possibilità. Sempe an èspetand d'avèj, un di, na television (ma na radio a saria già cheicòs) ch'a parla mach an piemontèis. Ma atension: nen mach dël piemontèis e dël Piemont, èd tut, gavade comprise.

I son convint che, al piemontèis, na pubblicità 'd mudande rosse o 'd mostre ch'a parlo a-j faria pì bin che mila poesie; nen pérchè le poesie a sio nen an-portante, ma pérchè la poesia a cangia nen j'idéje ch'a l'han ficane an testa a résquard dël piemontèis e d'l'italian. Grassie.

Mauro Tosco

Sta litra i l'avria podù sotsignela mi, convnù ch'a dis èd robe che mi i arpeto da d'ani. A l'é pròpi pér sérché dë spantié ant la gent piemontèisa l'usagi 'd soa len-

ga che pér eut ani i soma andait tute le duminciche an gir pér èl Piemont con nòsti banchet. La resta, radio, television, cartej pér le stra, a dovrà esse iniziatiiva d'autorità e, antlora, as peul nen avèjne fusa. A l'é na bataja che ij piemontèis a devo combate daspèrlor.

I son mach nen pròpi d'accòrdi che "l'abia na literatura motobin pì granda che 'l piemontèis": i sai che 'l piemontèis a l'ha avù, an soa storia e fin-a a 'ncheuj, apopré sinchsent èscriptor dont cheidun vremant a piota e, pér lòn ch'am arzulta, èl provensal, dòp dij trobador, a l'ha avù, s'i contoma nen le poesie. declamà ant ij matrimoni e batjaie, bin pòca ròba an literatura fin-a a Mistral. Contut a peul esse na convinzion dovùa mach a mia ignoransa. Ardi.

B.B.

CRIST & ANTICRIST

L'articol èd Tòni Baud-rie an sél númer dë stembèr a l'ha cissame a scrive chèich riga 'd precisassion an s'un dëscors ch'i considero motobin arzigos pér èl Piemont e ij piemontèis.

Barba Tòni a sita jé Stat Unì coma dësfensor èd la "sivilità" e, pér contra, a critica la gesia 'd Roma pérchè a 'rconòss nen le busiardaré dite an merit a l'unità d'Italia.

Evidentement Barba tòni a s'arcòrda nen la fèrma e lesta condana che Clinton a adressava a tute le congeture 'd modifica dij setor èd podèj gesti da Roma.

Autertant evidentement vòst giornalista as rend nen cont che dal 1943 lè stat itali an a l'é gnente d'autr che 'n buratin ant le man èd Washington e che j'america n a sostenuo qualsessia govern ch'a podèissa controlé da Roma ij teritorij ch'a 'nviro-n-o ij camp d'aviasion èd U.S.AIR Force an cola grada pòrtareoplán ch'a l'é l'Italia.

Na grada pòrtareoplán ant un mar dantorn al qual a vivo 'd pòpoj che, a differensa 'd noj'autri, a veulo nen dobié la schi-a a la dominassion d'un sistema ch'a compoterà la dësparission èd soe tradission.

Tòni Baud-rie a smija nen pensé a tut sòn èdcò pérchè a l'é ciàira soa antipatia (o cheicòs èd pes gropà a la rassa?) pér j'arab.

Contut, an parland d'argoment tant èdlicà, a saria mej ch'a sérchissa dë mon-e chèich motivassion pi creusa che 'l rendiment dla tera: a mè smija fòra 'd dëscussion che 'n pòpol cit, stracarià d'arzorse che la pì grada potensa dël mond a j'argala sensa sosta, o sgnor dij sòld pijà a j'europegh an èsfrutand sò sens èd colpa a peussa fè rende la tera 'd pi che la gent ch'a l'ha esproprià con la violensa e 'l teror. Sensa conté che Israel a l'é nen un desert coma l'"afrosa tirania libica" chè 'l desert a l'ha falo fiori pér dabon (i son èstait an Libia l'autr ann e i peuss testimonielo) e che d'afros a l'ha mach l'arcòrd dij mòrt e dla dëstrussion dij bombardament merican.

Dzortut a m'anteressa toché la question dij drit uman, èdcò pérchè Barba Tòni a

ved j'USA an positiv pér la dëseifa (a pardole) 'd costi drif, fra ij quaj a-i é la famosa autodeterminassion dij pòpoj. Ben, a-i saria 'n longh dëscors da fé a rësguard d'és concet, ma i veuj mach arcordé che 'l prinsipi d'autodeterminassion a l'é nassù pér esse lè strument che 'l pressident american Wilson a l'ha dovrà pér porté l'Euròpa a la ruin-a e a la division, smens èd la sonda guera mondial.

A l'é ciàir pér qualsessia pérson-a ch'a studia le relassion anternassionaj (co ma l'autor èd coste righe)

che l'autodeterminassion pér j'american a l'é mach bon-a quand ch'a serv pér andeboli ij nemis (question èd Cina e Tibet), ma a l'ha pì gnun-a an-portansa quand ch'a résguarda ij sò servidor, coma ij turch ch'a peulo seguité a massacrè an-puni ij curd sensa che gnun sivaliè dla libertà a steile e bande a fasa sente soa vos.

Costa a saria la libertà ch'a pòrta le pérson-e a dventé "consumador" èd ròbe dësuti, a nen parlé soa lenga a pro dl'anglèis (ch'a vant èd mòda), ch'a lassa ij giovo sensa emosion ch'a sio nen l'arogansia dël "marine" o la corsa sfrandà e suissida an sla vitura dël pare (ij modej d'Hollywood) o, ancor pes, la drôga.

A la finitiva i peussa nen esprime (tant a l'é gròss), mè dolor pér sente menzioné coma 'd "pòvri sarvaj" nòsti pare selt, ch'a bzògnaria torna dëscheurve pér an-prende 'l rispett anvers la natura e la dësfeisa dij valor tradissionaj contra tute j'an-posission culturaj. Un giornal 'me "Assion Piemontèisa" a l'ha 'n valor sensa mzura.

Dantorn a 'sto feuj a stan, potensialment, tuti ij pòchi piemontèis ch'as rendo cont dël drama rapresentà da la dësparission èd nòsta cultura, gent ch'a peul organisé l'ultima dësfeisa dël pòch ch'a l'é restà.

Cost cit grup pér ten-e anvisca la passion necessaria a soa lòta a dev savèj arconòsse sò nemis.

Pérchè costa assion a peussa esse vajanta, a l'é an-portant valutene da bin

la diression anterpossend esatament la realtà d'an cheuj. A l'é mia opinion creusa che la difusion dj'orientament d'articol ch'a l'ha cissà mia polemica an pòrta tutti contra nòst idéal.

Fabrixi Vielmin

I son èdcò mi dl'opinion che Barba Tòni a dësfenda sò pont èd vista idéologich con na fervaja d'estremism.

D'autra part a l'é l'istess èstremism che chiel, monsù Vielmin, a buta a man pien-e an soa litra a sostegn èd soe idéologie an contrast con cole 'd Barba Tòni.

I son convint che s'is butoma con el balansin da spesiari a decide s'a sio mej ij camp èd concentrément o le fòibe, la santa inquisision o ij tribunaj islamich, èl massaci dij curd o col dj'algerin, èl terorism èspanità an tut èl mond o 'l comersi dj'orgo uman pijà a le masnà; a decide, visadi, s'a sio mej i'déologie sossialiste o cole liberiste, la religion catòlica o cola maometan-a i rivroma mai pi a la fin.

Quand ch'a nasso ant èl servel, j'idéje a son tute bon-e; a resto bon-e quand ch'a passo a la boca coma oget èd dëscussion. A dvento grame e pien-e 'd privo quand ch'a dvento argoment èd propaganda pér oten-e e conservé 'l podèj, pérchè a divido l'umanità an caste d'amis e d'nemis, ch'as han an ghiglion l'ùn-a con l'autra.

Mi i son convint da tant che còche, partì e religion a servu nen pér aminstre e fé vive mej la gent. I sarai 'n pò tuo, ma i chérdo che la democrazia pi genita a sia cola ch'a part da la gent sensa intermediari politich. Second èl sistema spiegà da Proudhon; na democrazia ch'a part da le comunità uman-e pì cíte e maniman a chérs pér rivé a le pì gròsse, ma sensa esageré, e a l'é pér lòn ch'i son èdcò autonomista. Contut fin-a a quand ch'i conterai cheicòs an cost giornal, cost giornal a sàr sempe disponibil a publiché j'opinion èd tutti, pérchè esprime d'opinion fra gent sivil a veul nen di fesse 'd nemis, ma mach anandié d'ëscussion.

B.B.

Letor d'Assion piemontèisa fin-a da quand ch'a s'é trovasse dai gionalé e quasi dël tut d'accòrdi con le posission lessue, im propon-o ant la neva compània convnù che mie idéje a son apopré an linia con le vòste.

Im sento d'esse 'd reis creuse dla cultura genita dij mè cé setimèis e canavzan, piemontèis genit donc... o almen i chérdo d'esslo bele s'i chérdo pa a l'existenza passà, present o dl'avni èd na "Padania" antèisa coma expression geografica o politica pér le rason ch'i vad a dive.

Stòricament l'ùnich èstat unitari d'Italia Setentrional, anans dël 1861, a l'era 'l "regno italico indipendent" tnù, a dispet èd Milan e d'jan-perador alman, con dent e onge dai Berengari e da Arduin che, anans d'esse re, a j'ero stàit marchi d'Ivréja, visadi canavzan e piemontèis.

Peut ant èl 1017 quandi che 'l marcheisà d'Ivréja a l'é stàit unì con col èd Turin (d'Olderich Manfré) a s'é ciamasse Marca d'Italia, ma a l'é mai stàit regn, repubblica, governatorà, lega, aleansa o qualsessia àutra expression politica antitolà a la Padania e mach an geografias as treuva 'd topomin com "pianura padana" o "strada padana superiore/strada padana inferiore".

Donca, anans che 'n pòver dë spirit e d'an-maginasion a fissa fulminà da nè spirit sant bin dròlo a s'na stra padan-a (as sa nen se superior o inferior) pér dejé nòm a soe utopie sbalà, èl prim tentativ èd fé nè stat unich èd Piemont, Lombardia, Venet, part èd l'Emilia e dla Liguria, a l'é fali ant lè spassi stòrich èd n'Ave Maria pér la maltole ransca scambièvola dle svarià gent, e antlora a l'é stàit obligà a batìa soa anversion con èl nòm volgar dël vej "Bodingo".

Convnù che pròpi dal Piemont a son partie (vorèj o nen vorèj) le campagne ch'a l'han portà a l'union politica dla penisola, che svarià piemontèis coma l'Alfè a coste campagne a l'han daje soa aprovision e che ij mè vej, pér costa unità, a l'han sempe dàit dël sò, fin-a a rivé a mia mama

ch'a l'ha provà an sla schin-a 'l suaman èd rol dla Xa Mas, im sento nen d'arneghe costi valor mach pérchè j'omini politich e ij padron dle feriere a l'han vendù Turin e 'l Piemont, trasformà na patria da mare a marastra e, pér ij sò voit anteresse 'd còca, a l'han crasà an sél nasce ij programma d'autonomia prevëddù da la Costitussion italiana.

Autonomista 'd veja data, i j'era 'n giovo simpatizant dël MARP ant èl 1957, i ariesso nen a chérde che 'l Piemont a peussa avèj soa arvangia sossial, cultural e econòmica se l'Italia a dventa nen n'ansema 'd region federà con èl massim d'autonomia legislativa e tributaria possibil, fòra, naturalment, èd chèich setor particolar coma dësfeisa, moneda e via fòrt.

E i ariesso gnanca a chérde che nè stat èd chèich region, an pì confederà con dontré d'autri polé, a podrà dejé al Piemont n'autonomia genita e ant èl cas specifich a l'é 'n gròss malfé pensé che Milan a sia meno colonialista che Roma convnù ch'a l'é sempe pronta a rapacé Turin coma ch'a s'é verificasse per la manifatura dij tabach e l'areopòrt èd Caselle.

Federalist èd tre stat con capital dle stat a Milan e capital federal a Roma. Robarissi dij roman e prepotente dij "mingamò": a l'é tut dit!

Ant la prospetiva 'd na confederassion europèga a saria pì belfé pér èl Piemont fesse valèj coma region autònoma d'Italia che nen coma expression geografica d'un polé 'd galin-e padovan-e, gropà con nè strop èd mòle 'd Marechiaro e con n'autr èd cefaj èd Cefalù, èl tut guernà da la luva 'd Roma coma tropié. Donca, se ant la neva associassion an tren d'anadesse, coste mie idéje a podran trovè occasioun d'un debà costrutiv, dòp d'esse stàit còfondator dla Famija Setimèisa (1959), dël Grup Amis dla Poesia (1961) e dla Cà dë Studi Setimèisa (1967) i son pront a dé mia modesta contribussion pér un Piemont vremant liber da centralism politich lògn (ma motobin tacà ant l'economia), liber èd podèj porté

anans soa cultura antica e 'd propon-e a l'atension dël mond soe ciadeuvre artistiche e le potensialità dij sò meistr d'art (èdcò coj giujmaj bandonà) che na víra a fasò d'Turin nen mach capital dle viture, ma 'dcò èd la móda, dël cine, dla radio e dle galuparie.

Parèj coma minca Comuna a l'era "capital" d'un sò prodot particolar. N'avni che mach n'autonomia genita a peul garantine.

Viva nòst Piemont.

Sesch Besson

Èdcò costa a l'é na litra ch'i l'avria podù sotsigné mi pérchè èdcò costa a dis, da bin, le ròbe che mi i scrivo da d'ani. Coma ch'i l'avria dit an sél númer passà i l'hai, coma di, 'n pòch coregiù la litra 'd monsù Besson an portandla an piemontèis modern. Nen che sò piemontèis a sia brut, tut àutr! A l'ha 'l savor pressios dle galuparie antiche. La question a l'é politica. La lenga piemontèisa arconòssua coma "lenga minoritaria" a l'é colla codificà dal Pipin (e da j'autr vuñ dòp) che cost giornal a deuvra. La pubblica ministrassion (italian-a e piemontèisa) ant èl tentativ, fin-a 'd dess ariessù, 'd crasé la cultura piemontèisa, a serca 'd gavéje d'an-portansa al piemontèis "ufissial" an dasandje sòld e apògg ai lengagi 'd ciocché. Tuti ij lengagi a l'han dirit al rispet e a la tua mach che, an cost moment, a mè smija giust che ij piemontèis as bato sota 'n sol drapò. A l'é pér lòn che cost giornal a deuvra 'n piemontèis sol, col ufissial. Fòra 'd Barba Tòni, ma chiel a l'é vagnasse 'l drit a dovré soa scritura con ij tanti liber publicà e le tante batage combatùe.

Ardi.